

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno autora	Jan Martiník
Název práce	Vliv velkoobchodních prodejen na lokální maloobchod a spotřební chování
Studijní obor	Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Bernard Josef, Mgr. Ph.D.
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Petra Tlčimuková, Ph.D.
Rok obhajoby	2020

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

V úvodu autor konstatuje, že „diplomová práce se zabývá vlivem velkoplošných prodejen na maloobchod a spotřební chování.“ Dále píše, že „práce si klade za cíl porozumět případným změnám ve spotřebním chování obyvatel žijících v lokalitě Slezské předměstí a zjistit, jestli jsou původní prodejci vystaveni vyššímu ekonomickému tlaku, než v minulosti. Sekundárním záměrem práce je ověřit hypotézu, že rozmach velkokapacitních prodejen a hypermarketů ohrožuje existenci pracovních kolektivů v malých prodejnách a interpersonálních vztahů, které vytvářejí zaměstnanci mezi sebou a nakupujícími zákazníky“ (9/10).

Později v textu se dozvídáme, že „si klade za cíl určit, zda je existence malých prodejen ve sledované lokalitě ohrožena vznikem nové velkoplošné prodejny v souvislosti s hypotézou, že dochází k odliv(sic!) zákazníků od malých prodejen směrem k těm velkým (sic!) a tím pádem také k riziku, že dojde k propouštění a rozpadu skupiny zaměstnanců. Jejím účelem je tedy zjistit, zda k tomuto jevu skutečně dochází a v jaké míře. Další výzkumnou otázkou je, jakým způsobem se změnili (sic!) nákupní preference obyvatel a jakým způsobem se tyto změny projeví ve strukturách mezilidských vztahů“ (30).

Zdá se, že výzkumné otázky jsou nepřehledně roztříštěny: na jedné straně má autor zájem o změny ve spotřebním chování klientů, na straně druhé chce zkoumat zaměstnance, přičemž opomíjí jejich zaměstnavatele, kteří jistě problém, který autor zkoumá, řeší taktéž. V úvodu se původně autor chce zabývat vlivem, později tento zájem předefinováá na existenciální hrozbu, přičemž výzkumnou perspektivu jakoby předznamenával terminologií náležící kvantitativní metodologii.

Hodnocení obsahové stránky práce

<i>Užití zásadní odborné literatury a zdrojů</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>
<i>Přiměřená odborná terminologie práce</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>
<i>Vhodně zvolená metodologie</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>
<i>Práce s výzkumnými otázkami</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>
<i>Adekvátní průběh analýzy dat</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>
<i>Splnění deklarovaného cíle/cílů práce</i>	<i>ano</i>	<i>s výhradami</i>	<i>ne</i>

Hodnocení formálních kritérií práce

<i>Stylistická úroveň práce</i>	<i>dobrá</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatná</i>
<i>Pravopis a gramatika</i>	<i>dobré</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatné</i>
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	<i>dobrá</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatná</i>
<i>Zpracování tabulek, obrázků, příloh</i>	<i>dobré</i>	<i>s výhradami</i>	<i>špatné</i>

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Autor tvrdí, že jeho „text je koncipován z perspektivy globalizační teorie prostřednictvím komparace poznatků z geografie, sociologie a ekonomie“ (10), což se bohužel nikde příliš neprojevuje. Ani nepovažuji za šťastné si takto ze široka ohraničit diskuzi, kterou chci pokrýt. Raději bych viděla, kdyby si autor přizval k práci jednoho sociologa pracujícího s globalizační teorií, tu představil a stejně tak představil významné výzkumy týkající se spotřebního chování lidí, jimiž by se inspiroval při volbě metodologie.

Také co do zdrojů uvedených v první polovině práce bych ocenila větší záběr. Autor prakticky staví na jednom zdroji Szczyrba (2005), případně F. Křížan (2009), přičemž zcela chybí odkazy a objasnění teorie globalizace a ekonomických teorií týkajících se spotřebního chování. Chybí jakákoliv metodologická literatura.

Autor píše, že „bylo využito metody hloubkových rozhovorů s osnovou“ (32). Zřejmě tím míní polostrukturované rozhovory. Dále píše, že „část práce věnované (sic!) praktickému výzkumu je zpracována metodou hloubkových rozhovorů s obsluhou malých prodejen a pozorováním prostor interiéru a exteriéru prodejen, včetně prodejny Penny market na Pospíšilově třídě. Výsledné poznatky empirického výzkumu budou dále zpracovány a vyhodnoceny za účelem predikce budoucího vývoje v dané lokalitě a popisu dopadů na sociální skupiny představované zejména pracovními kolektivy, které jsou sdružovány v malých prodejnách smíšeného zboží rozmístěných ve zkoumané oblasti“ (10). **Není mi zcela jasné, proč se autor přiklonil k využití právě těchto metod sběru dat. Zapříčinil to právě fakt, že se více neponořil do výzkumů spotřebního chování a nevyjasnil si, v jakém paradigma tyto výzkumy ukotvit?** Takto alespoň naznačuje část práce věnovaná trochu chaoticky pojmům nákupní potřeby, motivace a preference, nákupní jednání a chování, kde se najednou objevuje odstavec také o životním cyklu.

Zřejmě ze stejného důvodu se pak autor pouští do redundantních výzkumných aktivit, jako je mapování prodeje. Jak autor uvádí, „pro přehlednost byla vytvořena mapa, vyznačující lokalizaci všech prodejen potravin, která je k nahlédnutí v příloze bakalářské práce, zároveň byly do tabulky zaevidovány ceny vybraného sortimentu zboží a následně

zaneseny do tabulky za účelem **porovnání cenových rozdílů**“ (31). **Bylo to vzhledem k výzkumným otázkám v něčem přínosné?**

Pokud už autor volil sociologicky méně atraktivní a analyticky méně náročnou cestu dělení výzkumné části na oddíly dle jednotlivých respondentů namísto náročnější formy například tematické analýzy, očekávala bych, že alespoň v každé kapitole klíčová témata respondentů zdůrazní, uvede je do kontextu s výzkumnými otázkami a teorií stojící v pozadí, a na závěr každé kapitoly podá shrnutí zásadních poznatků. Překvapivě jsou pak za tyto „respondentské“ kapitoly ještě řazeny kapitoly věnující se jednotlivým tématům zvlášť. Váhám tedy, nakolik je toto dělení účelné. Osobně se mi jeví spíše matoucí. Dále není zřejmé, jestli si autor sám uvědomuje, že balancuje mezi subjektivními reflexemi a objektivními poznatky. Sám se s tímto problémem nikterak explicitně nevyrovnává.

Ve shrnutí se pak vyjadřuje k oblastem, které výzkumně nepokryl, např. „projevy tohoto sociologického trendu jsou patrné na venkově i v aglomeracích, kde v husté sídlištní zástavbě dochází v menší míře k navazování, nebo utužování mezilidských vztahů, a právě tomuto účelu malé samoobsluhy, nebo jesle, školy a školky v neposlední řadě slouží“ (52). Nebo naopak nabízí hodnocení, ke kterému by snadno došel i bez jakéhokoliv výzkumu, např. „malé prodejny se i přes tento propad tržeb dokázaly udržet, díky své specializaci na zákazníka, který realizuje okamžitý, několika položkový nákup v řádech stokorun. Nákup v malých nebo méně navštěvovaných prodejnách je díky řidší koncentraci zákazníků, méně anonymní než nákup v prodejnách vysokou koncentrací nakupujících. Vzniká tak větší prostor pro vzájemné interakce, které mohou být striktně formální, nebo zasahují i do osobní roviny“ (52/53). Popřípadě nabízí zcela nicneřikající závěr jako „hlavní motivací je vždy výhodnost nákupu ať už na úrovni ceny, komplexnosti nákupu, nebo jeho rychlé dosažitelnosti“ (54). Postrádám jakoukoliv reflexi výsledků ve vztahu k teoretickým východiskům, což je velmi s určitostí problém jejich absence v první části. Právě proto bohužel autorovi v posledku nezbyvá, než se přiklonit k vágním vyjádřením, které v závěru poskytuje:

„Mým osobním dojmem z celého výzkumu je, že stále v lidech přetrvává něco, co bych si troufl nazvat lidským přístupem. A to je tím, na čem musí každá společnost stavět, pokud chce přežít a uchovat si vlastní identitu“ (54)

„Pro solidaritu společnosti je vždy nezbytný spojující článek. Così jako prostor, činnost, idea, společný zájem. Così vyššího, co z individuálního činí nadindividuální a právě kvalita mezilidských vztahů je tmelem, který umožňuje lidem spolupracovat. Pakliže zanikají místa, kde mezilidské vztahy vznikají, musí vzniknout nové, ekvivalentní, nebo lepší než ta předchozí. Pokud k tomu nedojde, společnost eroduje a rozkládá se na názorové a zájmové frakce, vzájemně odlišné a vzájemně si odporující“ (55).

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Jednotlivé kapitoly jsou od sebe zcela oddělené, nenavazují, není zřejmé, proč jsou takto za sebou řazené. Stejně tak není zřejmé, jakým způsobem je provázána teoretická část s metodologií (nazvanou „Praktická část“), a proč zrovna tento způsob výzkumu má poskytnout relevantní odpovědi. Co do struktury práce nepovažuji za šťastné dělení na teoretickou, praktickou a empirickou část. Evidentně se jedná o záměnu, kde praktická část odpovídá metodologické. Dále se v práci vyskytuje poměrně velké množství nejen stylistických, ale i gramatických chyb. Text se ne zcela dobře čte, neb je protknut útržky

z rozhovoru, které jsou krátké a doplněny pouze velmi stručným a spekulativním komentářem. Musím také upozornit na mnohdy nesprávné užití citací a interpunkčních znamének. Namátkou:

kulturním prostředím. (Turčínková 2011) (10)

Tzv. „náčrt základní koncepce ekonomické reformy“ (11)

středisek, (Szczyrba 2005) (11)

v zemích východního bloku a pád železné opony (12)

kde „*Ekonomická*“ (12)

(Križan 2009). které (13)

typické pro 90. léta. (specificky pro Vít potraviny) (14)

2006, Žabka 2011) Proces (19)

potřeb.“ (ibid.) Ať (29)

let. bez (30)

přátelské interakce mezi zákazníky a zaměstnanci byly pozorovány opravdu vzácně a ty pozorované měli (37)

socialistické ekonomiky. „: *Těžko říct* (38)

jednak ta frekvence je šilená.“ (z rozhovoru s paní Jindřiškou) z téhož rozhovoru 49

deset rohlíků. . *To je takovej tah. »Ještě tohleto* (52)

prodejně.: „*Něco* (52)

Dále oddíl nazvaný Zdroje je dělen na Literaturu, Odborné publikace a Internetové zdroje. Takovému dělení též nerozumím. Použil autor tedy pouze jednu odbornou publikaci, jak zde uvádí...?

Otázky k obhajobě práce

Viz výše v textu

Popř. Uvedte alespoň tři teoretiky globalizace a jejich klíčová díla. Vyberte jednoho a představte jeho pojetí globalizace. Jak byste ho ve výzkumu mohl využít?

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)¹

¹ Např. náročnost tématu, specifika řešení, samostatnost nebo invence studenta, co jsou hlavní klady, nedostatky práce, případně jaký je přínos, nebo využitelnost práce, navrhovaná doporučení k možnému zužitkování práce; zejména však návrh řešení pro případ nedoporučujícího posudku: a) upřesnit, doplnit nebo rozvést stanovenou pasáž, b) opravit, přepracovat stanovenou pasáž, c) přepracovat celou práci na zadané téma, d) vypracovat novou práci na nové téma.

Dle mého názoru autor nezodpověděl výzkumné otázky. Dílem to může být zvolením, dle mého názoru, nevhodné metodologie. Dílem však, soudím, se jedná spíše o způsob autorova smyšlení o sociologii a možnostech sociologického výzkumu, ve kterém bohužel neprokázal schopnost propojit sociologickou teorii a empirii. Jsem názoru, že se takto děje z velké části proto, že autor chce pokrýt celé spektrum oborů včetně geografie a ekonomie, přičemž mu uniká nutnost vyjasnění teoretického rámce diskuze, do které chce přispět. Především jsem očekávala, že rozpracuje teorii globalizace a využije stávajících poznatků ze sociologických výzkumů spotřebního chování, což se bohužel nestalo.

Výsledné hodnocení práce

F

Navržené hodnocení

F

26. 5. 2020, Hradec Králové

datum a místo

podpis autora posudku